

Nieuwe koning zit nog in wachtkamer

Als nummer 1 van de wereld keert Magnus Carlsen terug naar het Corus-schaaktoernooi. Maar het frustreert de 19-jarige Noor dat hij nog niet om de wereldtitel kan spelen. ‘Het WK-systeem is unfair en verouderd.’

Door **Robèrt Misset**

Magnus Carlsen wandelt met zijn vader en zaakwaarnemer Henrik over het strand van Wijk aan Zee en zegt dat Noorwegen schaakgek is geworden. ‘De Noorse bond wil in 2014 zelfs de Olympiade organiseren en er wordt veel geschaakt op scholen. Het is mooi om te zien wat ik in zes jaar heb losgemaakt.’

Toch realiseert de 19-jarige grootmeester zich dat de ‘Magnusmania’ in 2004 is begonnen in Nederland, toen hij als debutant de C-groep van het Corus-toernooi won. Wereldtoppers als Anand en Kramnik stonden in de schaduw van een jochie van 13 dat zich oprecht verbaasde over alle aandacht. ‘Ik behaalde in Wijk aan Zee mijn eerste grootmeesternorm, het blijft een speciaal toernooi voor me.’

Maar het wonderkind van wel eer heeft zich naar verwacht ontwikkeld tot de beste schaker van de wereld. Met een Elo-rating van 2810 trad Carlsen toe tot een select gezelschap dat meer dan 2800 punten verzamelde. Sinds deze maand voert de kleine Noor de FIDE-ranglijst aan, voor Topalov en Anand die in april om de wereldtitel schaken.

Carlsen is de jongste nummer 1 ooit. ‘Ik ben gewend geraakt aan de aandacht voor mijn persoon, al wordt die alleen maar groter. Ik merk dat de druk op mij is toegenomen. Nu ik nummer 1 van de FIDE-ranking ben, kan ik niet zomaar aan een toernooi meedoen. Ik word nu geacht overal te winnen. Maar de grootste druk leg ik mezelf op. Ik wil op elk toernooi zo goed mogelijk spelen.’

Als iemand weet hoe je als nummer 1 van de wereld de schaaksport moet regeren is het je huidige coach Garry Kasparov. Carlsen, in zijn hotel in Wijk aan Zee: ‘Ik heb er met Garry veel over gesproken. Hij geeft me veel adviezen. Hij wijst me er ook op dat de nummer 1 positie verplichtingen met zich meebrengt. Volgens Garry moet ik nu nog meer energie steken in mijn partijen, mijn tegenstanders al direct in de opening onder druk zetten. Energie is zijn toverwoord. Kasparov zegt dat ik nu altijd moet uitstralen dat ik de beste ben.’

Is het enorme charisma van Kasparov soms niet te veel voor je? ‘Het is een uitdaging te werken met een man die zoveel energie heeft. Soms moet ik hem opbiech-

ten dat het me te veel wordt. Zeg ik tegen Kasparov dat ik even moet rusten. Maar Garry is gemotiveerd, hij is bereid hard te werken om mij beter te maken. Ook als coach is Garry een bron van inspiratie.’

In een interview met *Chess Base* bood Kasparov eind 2008 zijn diensten aan als coach. Voor Carlsen kwam de handreiking van zijn illustere voorganger als geroepen. ‘Het ging niet goed met me, ik had een nieuwe impuls nodig.’

Zijn Noorse leermeester en oud-profvoetballer Simen Agdestein kon hem allang niets meer bijbrengen. En met zijn Deense secondant Peter Heine Nielsen kwam Carlsen ook niet verder. ‘Ik was blij dat ik met Kasparov kon trainen. In de eerste helft van het jaar was het effect van onze samenwerking nog niet zichtbaar. Maar vanaf het toernooi in Nanjing kwamen de resultaten.’

Toen kregen je tegenstanders soms het idee dat ze tegenover Kasparov zaten.

Carlsen, lachend: ‘Hoewel we al sinds februari 2009 samenwerkten, werd pas in september voor het toernooi van Nanjing officieel bekendgemaakt dat Kasparov mijn coach was. Het heeft zijn uitwerking niet gemist op mijn tegenstanders. Ze beseften dat ze werden geconfronteerd met de kracht van Kasparov en zijn invloed op mijn spel. Ik merkte dat ze bang werden. Met Kasparov aan mijn kant heb ik een psychologisch voordeel.’

Hoe verloopt jullie contact?

‘Als voorbereiding op het Corus-toernooi hebben we een trainingsstage in Marokko gedaan. In Noorwegen was het ruim twintig graden onder nul. Kasparov stelde voor de zon op te zoeken en energie te putten uit prettige weersomstandigheden.’

Met een ironisch lachje: ‘Helaas hebben we de zon nauwelijks gezien, maar de temperaturen waren aangenaam. Kasparov komt niet naar Nederland. Dat hoeft ook niet. Tijdens toernooien houden we contact via het internet. We analyseren partijen, hij geeft tips en soms bellen we.’

Het contrast in karakter tussen jullie kan niet groter zijn. Dat zie je ook terug op het schaakbord.

‘Ik vind het juist een voordeel dat we zo verschillend zijn, ook in speelstijl. Kasparov denkt zo anders over schaken dan ik, maar hij kan zich goed in mij verplaatsen.

CV

1990 - op 30 november geboren in het Noorse Lommedalen.

2004 - wint op 13-jarige leeftijd bij debuut Corus-toernooi de C-groep. Wordt jongste grootmeester ooit.

2005 - biografie verschijnt: ‘Wonderkind, hoe Magnus Carlsen de jongste grootmeester ter wereld werd’.

2006 - wint B-groep Corus-toernooi.

2007 - verliest halve finales World Cup van Gata Kamsky.

2008 - wint op 17-jarige leeftijd samen met Aronian de A-groep van het Corus-toernooi.

2009 - wint sterk bezette toernooien in Nanjing en Londen en stijgt naar de eerste plaats op de FIDE-ranglijst, de jongste nummer 1 ooit.

Ik leer zoveel van hem. Ik probeer soms bepaalde stellingen of posities die ik niet begrijp te doorgronden. Kasparov is waarschijnlijk de enige grootmeester ter wereld die het me kan uitleggen. Soms spelen we weleens *blitzpartijen* tegen elkaar. Ik geloof niet dat Garry ooit zal terugkeren in het schaken. Maar hij speelt nog steeds op het hoogste niveau.’

Gaf jij Kasparov soms niet het gevoel dat hij tegenover zijn oude rivaal Karpov zat?

‘Het is belangrijk mijn sterke punten van voor de samenwerking met Kasparov te behouden. Ik ben als Karpov in staat kleine voordelen uit te buiten, maar ik ben ook een specialist in het eindspel. Kasparov probeert daaraan zijn agressie aanvalsstijl toe te voegen. Eigenlijk probeer ik Karpov én Kasparov in mezelf te verenigen.’

Anand en Kramnik spelen in Wijk aan Zee dus niet tegen Magnus Kasparov.

‘Nee, nee, ik wil mijn identiteit behouden. Ik heb nooit één grootmeester willen kopiëren. Ik had ook bewust geen idolen. Ik wilde altijd de beste eigenschappen van diverse topschakers combineren. Kasparov leert me ook hoe ik straks tweekampen moet spelen. Hij waarschuwt me voor de psychologische trucs van schakers als Topalov en Kramnik. Maar ik laat liever mijn zetten spreken.’

Carlsen heeft de kennis van Kasparov hard nodig om eind dit jaar

de kandidatenmatches te spelen, het voorportaal van een WK-tweekamp. Het is echter de grootste frustratie van Carlsen dat hij op zijn vroegst pas eind 2011 of in 2012 om de wereldtitel kan schaken. De nieuwe koning zit noodgedwongen in de wachtkamer.

Is het niet vreemd dat de nummer 1 van de ranking moet toekijken hoe anderen om de wereldtitel spelen?

‘De huidige WK-cyclus is totaal achterhaald. Het systeem met tweekampen om de paar jaar werkte vroeger, toen slechts enkele topspelers in aanmerking kwamen voor de wereldtitel. Nu heb je zoveel gelijkwaardige grootmeesters dat het bespottelijk is een wereldkampioen privileges te gunnen.

‘In de schaaksport kan de wereldkampioen nog steeds op zijn titel gaan zitten. Hij heeft vijftig procent kans om zijn titel te behouden, zijn uitdagers hebben niet meer dan tien procent kans. Ik begrijp daar niets van. Het systeem moet veranderen.

‘Niemand zal betwisten dat Anand misschien wel de beste schaker van de wereld is. Maar het is unfair dat hij zijn titel zo lang kan behouden, terwijl zijn concurrenten eerst een lange weg moeten afleggen voor ze om de titel kunnen spelen.’

Het is ook moeilijk uit te leggen waarom Topalov in april Anand mag uitdagen in een match om de wereldtitel.

‘Deze tweekamp had helemaal niet mogen plaatsvinden. De kwalificatieprocedure was niet legitiem. Topalov won het WK-toernooi in 2005. Hij deed dat in grootse stijl, maar geeft hem dat het recht vijf jaar later nog eens om de wereldtitel te spelen? De logica ontgaat mij volledig.’

De toptennissers vergaderen bij de Australian Open over een nieuwe opzet van het landentoernooi. Kan de nummer 1 van de schaakwereld de FIDE niet oproepen een ander WK-systeem te ontwerpen? ‘Ik betwijfel of de topschakers zoveel invloed hebben. We zullen eerst iets moeten doen aan het leiderschap binnen de FIDE. De huidige directie is niet in staat een fatsoenlijk wereldkampioenschap te organiseren. Het is tijd voor veranderingen aan de top.’

Kasparov heeft het geprobeerd, maar in zijn eigen organisaties

Magnus Carlsen

Foto Jiri Büller

had hij dezelfde privileges als bij de wereldschaakbond.

‘Ik heb met Garry over de WK-cyclus gesproken. Laten we niet vergeten dat hij de beste schaker aller tijden was. Bovendien heeft Garry zijn titel diverse keren verdedigd, tot hij in 2000 van Kramnik verloor. Daarna heeft Kramnik juist lange tijd geweigerd zijn titel te verdedigen. Ik denk dat de WK-cyclus nu veel oneerlijker is dan in de tijd van Kasparov.’

Het kan niet zo zijn dat de nummer 1 van de wereld twee jaar of langer moet wachten voor hij wereldkampioen kan worden.

‘Ik zou dolgraag om de wereldtitel willen spelen. Ik denk dat ik als nummer 1 het recht heb om topschakers als Anand, Kramnik of Topalov uit te dagen. Ik vind het

ook prima om jaarlijks een WK-toernooi te houden op basis van de wereldranglijst.

‘Helaas ben ik nu aangewezen op het kandidatentoernooi, waarvan niemand weet of het daadwerkelijk in 2010 wordt georganiseerd. Maar ik ben niet iemand die FIDE-president Iljoemzjinov uitleg gaat vragen, dat laat ik liever aan anderen over.’

Je had beter profvoetballer kunnen worden.

‘Die droom heeft niet lang geduurd. Ik voetbalde nog op de middelbare school, daarna draaide alles om het schaken. Maar ik houd van voetbal. Real Madrid is mijn favoriete club vanwege de grote sterren die daar altijd spelen. Net als in het schaken heb ik geen idolen in het voetbal, al was

ik een fan van Arjen Robben toen hij nog voor Real speelde.’

Bij de presentatie van zijn biografie over Carlsen omschreef zijn landgenoot Agdestein hem als een ‘kind dat de Donald Duck leest en die belevingswereld koppelt aan het begrip van een volwassene’.

Nog altijd betovert Carlsen iedereen met zijn fabelachtige geheugen, alsof hij een chip in zijn hoofd heeft. Ook over het Nederlandse voetbal hoeft je de beste schaker ter wereld niets te vertellen. ‘FC Twente en PSV staan bovenaan. Klopt het dat ze nog geen wedstrijd hebben verloren?’

En lachend: ‘In 2008 werd ik door de uitgever van *New in Chess* uitgenodigd om Ajax te zien spelen in de Arena. Ik had die dag totaal verloren gestaan tegen Loek van Wely en toch gewonnen. Ik

weet zelfs hoe dat in het Nederlands wordt genoemd. Onverdiend. Ik vond het juist grappig dat ik onverdiend had gewonnen.’

Het overkomt Carlsen nu nog zelden. Zolang de wereldtitel buiten zijn bereik is, jaagt hij op andere doelen. Zo wil hij de record-rating van Kasparov uit 1999 (2851) verbeteren. ‘Dat is zeker mogelijk.’

Je bent pas 19 jaar en nieuwe wonderkinderen staan al klaar om de macht over te nemen. Vorgen talenten als de 13-jarige Ilya Nizjnik een bedreiging voor je? Carlsen: ‘Ik zie geen enkele jongere speler die de potentie heeft mij op korte termijn te passeren. Daarvoor is de kloof te groot. Ik heb ook nooit verloren van een speler die jonger is dan ik. En dat wil ik graag zo houden.’